

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาคำการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อสร้างพันธมิตรของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่เป็นการศึกษาโดยวิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อตอบปัญหาว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่สามารถสร้างพันธมิตรในชุมชนอินเทอร์เน็ต (cyber community) ได้แค่ไหน อย่างไร และได้ผลหรือไม่ โดยทำการศึกษาเว็บไซต์ไทยเอ็นจีโอ (www.thaingo.org) เป็นกรณีเฉพาะ

การศึกษาคำครั้งนี้มีสมมติฐาน 3 ประการ คือ

- (1) องค์กรพัฒนาเอกชนใช้อินเทอร์เน็ตเป็นพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ในการสร้างวาทกรรม (discourse) ภาคประชาชนและระดมมวลชนเข้ามาเป็นพันธมิตร โดยใช้อินเทอร์เน็ตเป็นพื้นที่สาธารณะ
- (2) ข่าวสารขององค์กรพัฒนาเอกชนผ่านอินเทอร์เน็ตทำให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเกิดความตื่นตัวในปัญหาสาธารณะ
- (3) เมื่อองค์กรพัฒนาเอกชนเสนอประเด็นที่กระทบต่อความรู้สึกทางด้านจริยธรรมของสังคมขึ้นมา ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจะเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับองค์กรพัฒนาเอกชน แต่สำหรับประเด็นการพัฒนาประชาธิปไตยนั้นองค์กรพัฒนาเอกชนไม่ประสบความสำเร็จในการระดมมวลชนเป็นพันธมิตร เนื่องจากผู้ใช้อินเทอร์เน็ตขาดความไว้วางใจ (Trust) ต่อองค์กรพัฒนาเอกชน

กรอบการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ 3 ประเด็น คือ การสร้างวาทกรรมขององค์กรพัฒนาเอกชน การตื่นตัวต่อประเด็นทางสังคมของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต และการเข้าร่วมเป็นพันธมิตรของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ซึ่งจากการศึกษาพบว่า

เว็บไซต์ไทยเอ็นจีโอเป็นเว็บไซต์ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ เนื่องจากให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตและการดำเนินชีวิต โดยมีการตั้งคำถามกับโครงสร้างของประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่ได้จำกัดการเข้าถึงของพลเมืองรวมทั้งการมีส่วนร่วมในสังคม นอกจากนี้ยังมีจุดมุ่งหมายที่เน้นการเปลี่ยนแปลงสังคมโดยการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดของสมาชิกของสังคมโดยผ่านการนำเสนอข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ผ่านทางเว็บไซต์ โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องประชาธิปไตยและสิ่งแวดล้อม จากการศึกษาสามารถตอบสมมติฐานทั้ง 3 ข้อข้างต้น ได้ดังนี้

- (1) ประเด็นการสร้างวาทกรรมขององค์กรพัฒนาเอกชนนั้น พบว่า องค์กรพัฒนาเอกชนมีความพยายามในการสร้างวาทกรรมโดยมีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารในประเด็น

ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการถกเถียง ในหัวข้อบทบรรณาธิการ รายงานพิเศษ บทความจากเพื่อน และแถลงการณ์ นอกจากนี้ยังมีการเปิดโอกาสให้ผู้ใช้อินเตอร์เน็ตมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นผ่านการแลกเปลี่ยนในเว็บบอร์ด โดยผลของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในอินเตอร์เน็ตทำให้ผู้ใช้อินเตอร์เน็ตได้รับข้อมูลข่าวสารและนำไปสู่การถกเถียง แต่วาทกรรมที่องค์กรพัฒนาเอกชนสร้างยังไม่สามารถพัฒนาเป็นวาทกรรมที่มีพลังได้ อาจเนื่องมาจากหลายปัจจัยที่มีความซับซ้อน เช่น ปัญหาเรื่องความรู้ความเข้าใจตลอดจนความสนใจของผู้ปฏิบัติงาน การบริหารจัดการ และ ความสนใจของผู้ใช้อินเตอร์เน็ต อย่างไรก็ตาม พบว่าเว็บไซต์ไทยเอ็นจีโอมิบทบาทในการเป็นผู้ให้ข้อมูลข่าวสารในเชิงลึกที่ไม่สามารถค้นหาได้จากสื่อกระแสหลักทั่วไป โดยเฉพาะข้อมูลเชิงลึกจากพื้นที่

- (2) ประเด็นการตื่นตัวต่อประเด็นทางสังคมของผู้ใช้อินเตอร์เน็ต พบว่า ผู้ใช้อินเตอร์เน็ตมีความตื่นตัวในการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นทางสังคมมากขึ้น โดยเฉพาะข้อดีของอินเตอร์เน็ตในเรื่องของการไม่ต้องปรากฏตัวทำให้ผู้ใช้อินเตอร์เน็ตสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรีภายใต้กติกาของการอยู่ร่วมกันในชุมชนอินเตอร์เน็ต
- (3) ประเด็นการเข้าร่วมเป็นพันธมิตรของผู้ใช้อินเตอร์เน็ต พบว่า เว็บไซต์ไทยเอ็นจีโอสามารถสร้างพันธมิตรในชุมชนอินเตอร์เน็ต (cyber community) ได้ผลดี โดยเฉพาะความสำเร็จในการดึงคนเข้ามามีส่วนร่วมในอินเตอร์เน็ตได้เพิ่มมากขึ้นเป็นจำนวนมาก และได้รับความยอมรับจากองค์กรพัฒนาเอกชนอื่น ๆ รวมทั้งผู้ที่สนใจในงานการพัฒนา อย่างไรก็ตามยังมีข้อจำกัดเรื่องการไม่ปรากฏตัวของผู้ใช้อินเตอร์เน็ต นอกจากนี้เว็บไซต์ไทยเอ็นจีโอได้มีการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์จากการร่วมกิจกรรมหรือการมีส่วนร่วมบนอินเตอร์เน็ตมาเป็นการร่วมกิจกรรมที่มีการร่วมกิจกรรมโดยการปรากฏตัวมาเข้าร่วมกิจกรรม เช่น กิจกรรมค่ายอาสา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีข้อจำกัดอย่างมากในการตอบสมมติฐาน ทั้งเงื่อนไขเรื่องการไม่ปรากฏตัว และ การศึกษาเชิงลึก โดยเฉพาะการติดตามพฤติกรรมของผู้เข้าใช้อินเตอร์เน็ต จึงควรมีการศึกษาในเรื่องนี้เพิ่มขึ้นเพื่อประโยชน์ในการอธิบายปรากฏการณ์นี้ได้ดียิ่งขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้ทำให้ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้อินเตอร์เน็ตเพื่อสร้างพันธมิตรขององค์กรพัฒนาเอกชน ดังนี้

- 1) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างเว็บไซต์ไทยเอ็นจีโอกับเว็บไซต์อื่น เช่น

เว็บไซต์มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน เนื่องจากโดยการวิเคราะห์ในเบื้องต้นแล้ว เว็บไซต์ทั้งสองเว็บไซต์นี้มีลักษณะหรือธรรมชาติของการปฏิสัมพันธ์ผ่านอินเทอร์เน็ตในรูปแบบที่แตกต่างกัน กล่าวคือ เว็บบอร์ดของเว็บไซต์มหาวิทยาลัยเที่ยงคืนมีการถกเถียงที่มีคุณภาพทางวิชาการหรือการนำไปปรับใช้ได้จริงมากกว่า จึงน่าจะมีการทำการศึกษาว่าเนื่องจากสาเหตุใด และ จะมีการยกระดับการถกเถียงในเว็บบอร์ดอื่น ๆ ได้อย่างไร

2) องค์กรพัฒนาเอกชนควรมีการวางยุทธศาสตร์ในการสร้างพันธมิตร โดยเฉพาะการวางแผนการขยายฐานพันธมิตร สำหรับกิจกรรมควรมีรูปแบบที่หลากหลายเพื่อประโยชน์ในการรองรับสมาชิกที่มีความต้องการและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ องค์กรพัฒนาเอกชนต้องไม่ยึดติดกับรูปแบบกิจกรรมแบบเดิม ๆ อันจะนำไปสู่การเข้าถึงมวลชนในกลุ่มใหม่ ๆ ได้มากยิ่งขึ้น

3) ควรมีระบบฐานข้อมูลกลางขององค์กรพัฒนาเอกชน คือ มีการรวบรวมข้อมูลจากเครือข่ายต่าง ๆ ในรูปแบบฐานข้อมูลที่มีการจัดส่งโดยเครือข่ายหรือองค์กรผู้ปฏิบัติงานเอง เพื่อประโยชน์ในการจัดรวบรวมข้อมูลที่มีประโยชน์ในการทำงานพัฒนาต่อไป